

سیاست و نەنفال

رزگار عومەر

rezgar@dengekan.com

كاتى فاشيزم ئە ئەلمانىادا رووخا ، دونيا ھەموو بە يەكەوہ ئە زمانى سەرکەوتوانى شەرى جىھانى دووہەوہ ووتيان ' تازە قەت نابى ھۆلۆكۆستىكى تر دووبارە بىتەوہ " ، كە پۆل پۆت ئە كەمبۆديا رووخا ، سەرلەنوئى ئە زمانى رىنكخراوہكانى ماھى مروفا وکۆمىنىتى نۆدوہولەتپەوہ ووترا " قەت نابى كۆمەلکۆزى دووبارە بىتەوہ" بە پىچەوانەى ئەم خواستە گەورەو ئىنسانىەزنجىرەى كۆمەلکۆزىئەكان ھەر دووبارە دەبوئەوہ ، ئەگەل سارد بوئەوہى لولەى تەفەنگ و تاوانكارى پشتى ھەر يەك ئەم كۆمەلکۆزىئەكەش بە ئىنى ھەرگىز دووبارە نابىتەوہو دەبوو بە دووا لاپەرەى دۆسىيەى دانە دانەى ھەرىەك ئەم كۆمەلکۆزىئەكە ، تا گەشتىن بە ئەنفال ، كە ئەنفال تەواو بوو ئە ئاستى نۆدوہولەتپەيدا كەس بابەتەى نەبوو ، ئەمىدىاكاندا ئەكرا بە باسى گەورەى كۆمەلکۆزى ، كەسپش بۆ دوا لاپەرەى دۆسىيەكەش نەبووت جارىكى تر دووبارە نابىتەوہ ، ئەنفال تىپەرى و ئە رواندا جىنۆساید خۆى دووبارە كردهو ، سەدەى بىست سەدەى جىنۆساید بوو .

دواى ھەقەدە ساڵ ئە ئەنفال ئەم دۆسىيەى خاوەنى زۆرە ، دلسۆزى زۆرە ، ئە رىنكخراوى چاك وە بگرە تا دەگاتە نوسەرەكان و سايتەكان ، ئە ئاستى ناساندنى وەكو جىنۆساید كارى زۆر گەورەو جدى كراوہ ئە پىشەوہى جى بە جى كردنى ئەم كارانە بە ھەر كەمكۆرپەكەوہ بى چاك" ئە پىشەوہەدايە . ئە نۆو ئەم توانايە جياوازانەى خەرىكى دۆسىيەى ئەنفال ، بىرۆبۆچونى جياواز ئەكاركردندايە ، بە تايبەتەى ئە بوارى تىگەشتن و مامەتە كەردن ئەگەل رىگرپەكانى ناساندنى ئەنفال وەكو جىنۆساید ، من خۆم بە لايەنگرى ئەو بۆچونە دەزانم كە لەو بىروايە دايە كە ئەگەر ئە ئىم سەرجمەى ئەم رىگرپەكانە ، ئەوا بەشى زۆرى ئەم رىگرپەكانە دونياى سياست و بەرژەوندپەكانى قەتپەس دەبىتەوہ .

بىروا بوون بەم بۆچونە بى دەردەسەرى نپە ، چونكە ئە بەرامبەردا بۆچونپتر ھەيە ، پى ي وايە باس كردن ئە سياست يانى (پارتى و يەكپەتەى) و حيزبەكانى تىرى كوردستان ، پى ي وايە ھەركەسىك دەم ئە سياست دەدا ئەو دەپى بە پى ي وئەناشپىر دىماگۆجىيەكانى كايەى سياست كردن ئە كوردستان بەراورد بكرى . باس كردن ئە سياستدا پىش ھەموو شتىك دونيا ناسى كەسىك نىشانەدا بۆ سەردەمىكى ديارپىكراو ، خۆتەندەوہىەك نىشانەدا بۆ مامەتە ئەگەل مىكانىزىم و پىراكتىكە بەردەوامەكانى پشتى دەيان ووشەى گرىگ ، كە باوترىن و ناسانتىر ووشەيان ووشەى ئە بابەتەى ستراىتەژە . بەلام ئەم بۆچونەى بەرامبەر بى ئەوہى تا ئىستا توانىپتى لايەنى كەم لەبارى تىۆرىيەوہىيسەلمىنى كە ئەم رىگرپەكانە سىاسى نىن ، يارى بە تەواندەوہى ئەم بۆچونە دەكا ئە چەند ئاستىكى جياوازدا ، بۆ نموونە قەتپەس كردنى دەستەواژەى سياست ئە ئەزمونى يەكپەتەى و پارتى و حيزبەكانىتر بە جۆرىك كە بە ئاشكرا خۆتەندەوہىەكى كورت و ئەزمونىكى لۆكەلپانە دەكاتە دەرىجەى دونياىبىن ، شەخسى كەردنەوہى پلمىك و پوانگە جياوازاكان بە جۆرىك كە دەگاتە ئاستى را دەربىر ئە سەر نوسىن و بەرھەمىك كە دورو نرىك پەيوەندى بە ئەنفالەوہ نپە ، دووبارە كەردنەوہى رۆبۆتەنەى ئەو پەرەگراف و دەستەواژانەى پىر ئە وانە بەخشىن ئەك گوزارشت ئە ھەقىقەتەى سادەو روون .

سىياسەت ناسى تەنيا ئەوہ نپە بىبىن بە بەشىپىك ئە دۆگماو ئە ئايدۆلۆژيا ، بىبىن بە ئەندامى حيزبى دەسەلاتدار يان نەيار ، سىياسەت ئەو ئەخۆشپە نپە كە بە بۆنەو بە بى بۆنە شەرى كۆن و شەخسى و سىكتارىزىمى لەسەر بار بکەين ، ئە پەناى ئەم ووشەيەدا چەندىن رەھەندى فرە رەنگ و دژ بە يەك ھەيە ، كە بۆ تىگەشتن و مامەتە ئە گەلپان ئە پەدەيت و تازەكردنەوہ چەند زۆرى ھەركەمە . بۆ ناسىنى ئەنفالپش وەكو جىنۆساید و پىنناسەكەردنى رىگرپەكانى ، ئەزمونى تانى زنجىرەيەك جىنۆساید سەدەى بىستمان ئە پىشە ، بۆ روواندا ؟ بۆ ھەموويان ئە كاتى دەست پىكردن تا تەواو بوون ھەموويان ئە بى دەنگى و بى ھەلۆستى كۆمەلگەى دەولەتپەيدا روواندا ؟ ئاكامەكانى كۆمەلگەكانى كە جىنۆساید تپا روويدا ئە چ شپۆھەكدا تا ئەمروش مامەتەى ئەگەل دەكرى ؟ بۆچى ھۆلۆكۆست و كۆمەلکۆزى ئەرمەن و كەمبۆدياو كوشتارى

ناوچەى قەوقازى سەردەمى ستالين و چەندىن كوشتارىتر بە جىنۇسايىد دەناسرى و بۇ ئەنفال نانسرى ؟ ناسىنى ئەنفال بە جىنۇسايىد ئە دەرگای بەرژەوئەندى كى دەدا ؟ ئایا ئەرمەنیهكان و جولەكەكان كە وەكو كورد قوربانى دەستى كۆمەنگوژىن جەز دەكەن یان ناكەن ئەنفال بە جىنۇسايىد بناسرى ؟ ئایا بەردەوام بوونى جىنۇسايىد ئە چەرخى بیست ویهك ئە درافورى سودان چ داوریەكەمان پى دەدا ئە تیگەیشتن ئە ئەمروى دونیاو نامادەیی ئەم دونیاپە بۇ كردنەوئە مەئەفیتكى چەرخى بیست كە بە زیانى زۆریەیان تەواو دەبى ؟ بەرژەوئەند و بزىس چۆن ئە پەئای جىنۇسايىد دەست بۇ سیاسەت دەبەن ؟ بۇ ھەموو ئەو پرسیارانە و دەیانى تر كە ئە بەردەمى ئیمەدایە، كورتیبینیەكى زۆر قول دەبى ئەگەر بۇ سۆراخى وەلامەكان ، رەخنە ئە سیاسى بوونى پرسیارەكان و وەلامەكانى بگرین .